

Pesniški večer v Klubu Cankarjevega doma je obudil pesniško usodo Ade Škerl

"Ko je bilo škodljivo biti otožen"

Zbirko *Senca v srcu* so bralci sprejeli z navdušenjem, kritiki pa so jo označili za brezciljno - Neža Maurer: "Če bi bila Ada Škerl moški, bi dobili namesto *Pesmi štirih* *Pesmi petih*"

Pesnica Ada Škerl je 3. marca praznovala osemdesetletnico. Čeprav njenemu ustvarjanju v javnosti in šolskih učbenikih nikoli ni bilo namenjene toliko pozornosti, kot bi si je zaslužila, je dober obisk četrtrkovskega pesniškega večera v Klubu Cankarjevega doma zagotovo pokazal, da je med ljubitelji lirične poezije še vedno veliko ljubiteljev Ade Škerl različnih generacij. Pesnica sama se dogodka zaradi šibkega zdravja sicer ni mogla udeležiti, zato so se njene poti in preprek, ki so bile pred njo postavljene, pa tudi položaja ženskih pesnic v času Ade Škerl in danes spomnile pesnice Neža Maurer, Maja Vidmar in Barbara Korun, publicistka Alenka Puhar in pisateljica Barbara Simonitti, ki je večer povezovala.

V navadi je, da ob tako visokem jubileju, kot ga je letos praznovala Ada Škerl, založbe izdajo jubilejno zbirko pesmi ali biografijo pesnika. Vendar, kot so ugotovile soustvarjalke pesniškega večera, se ob jubileju Ade Škerl to ni zgodilo in slišali smo lahko celo, da "se kakemu moškemu to ne bi moglo zgoditi".

Najgloblja lirika povojnega časa

Nasprotovanje, zavračanje, kritika in celo ignoranca je poezijo Ade Škerl spremljala vse življenje. Ko je leta 1949, štiri leta pred izidom slovitke zbirke *Pesmi štirih* (v kateri so zbrane lirične pesmi *Kajetana Koviča*, *Janeza Menarta*, *Toneta Pavčka* in *Cirila Zlobca*, op. p.), izšel njen pesniški prvenec *Senca v srcu*, je postala "sovražnica ljudstva". Kljub temu da so ljudje zbirko tako rekoč razbrali, ji kritiki tistega časa niso bili naklonjeni; *Ivan Potrč* jo je označil za malomeščansko dekle, *Milko Štolfa*

Njene nežne, otožne ljubezenske pesmi so bile v povojnem času za duh, ki ga je želela ustvariti oblast, greh. *Alenka Puhar* je takratno situacijo pojasnila "umetniki niso bili svobodni, odpovedati so se morali pravici do lastnega jaza in se vključiti v projekt, ki naj bi prinesel nov utopični raj na Zemlji. Od maja 1945 je postalo dekadentno oziroma škodljivo biti otožen, temačen in grebsti vase, v vseh umetnostih, tudi likovni. Zapovedano je bilo biti vedrega obraza in iskrivih oči." Neža Maurer pa je ob tem dodala, da so bili to časi, ko so bile ženske dejansko željne otožnih ljubezenskih pesmi. Dejala je "danes je morda težko razumeti, a to je bil čas, ko ni bilo moških, fantje so bili pobiti."

Ada Škerl je bila po besedah Alenke Puhar med preganjanimi liričnimi pesniki posebej izpostavljena "ker je s svojo liriko izpovedovala najglobljo liriko tega časa brez moških. Žalovanje je bilo prepovedano, jok se je moral obrniti navznoter, sicer je človeku grozila kazen. Ni mi jasno, kako je bila taka brezčutnost in brezobzirnost sploh možna in dovoljena. Pesnike pa so usmerjali tako, da so hvalili in povzdigovali tiste, ki so pisali o delovnih akcijah. Šlo je za sistematično ideološko prevzgojo, ki je skušala vsakogar odvrniti od pogleda vase v čisti propagandizem."

Lažje je biti preganjani kot pozabljeni pesnik

Ada Škerl se je kljub vsemu sprva pogumno upirala kritikam in napadom, "ni bila prestrašena bitje, ki bi klonilo. Ostala je zvesta sama sebi," je pesničn odziv na negativne kritike prve zbirke pojasnila *Barbara Simonitti*. Vendar pa se je tudi Ada Škerl potem, ko je njena druga Zbirka *Obledeli pasteli* "padla tako rekoč mi-

Robert Balen

Večer Ade Škerl v Klubu Cankarjevega doma (od leve): Neža Maurer, Maja Vidmar, Barbara Simonitti, Barbara Korun in Alenka Puhar - avtorica se zaradi šibkega zdravja večera, posvečenega njeni 80-letnici, žal ni mogla udeležiti

"Ta brezdomnost pa je bistveno prispevala k temu, da se je umaknila," je dejala *Simonittijeva*. Pesnica *Neža Maurer* je molk ob izidu druge zbirke pojasnila: "To so strašne stvari. Lažje je biti pesnik v zaporu ali preganjani pesnik kot pa pozabljeni pesnik. Ker ni bilo nikogar, ki bi jo povzdignil, je usahnila, kot poniknejo čisti izviri, če jih ne čistiš."

Vendar pa so, kljub molku kritikov, bralci lirike Ade Škerl tudi leta 1965, ko je izšla druga zbirka *Obledeli pasteli*, hlepeli po njenih verzih, zato je bila zbirka relativno hitro prodana.

Kljub vsemu pa je veliko njenih pesmi še neobjavljenih, v rokopisih, ki jih Škerlova hrani doma v Mariboru. "Danes nimamo težav prepoznati, da je to lepa poezija, ki se te dotakne. Mislim, da smo

ker je bila prva pesnica po vojni," je dejala *Barbara Simonitti*, ki je prepričana, da se kakšnemu moškemu to, kar se dogajalo Adi Škerl, ne bi moglo zgoditi. Neža Maurer pa je celo dejala, da je prepričana, da bi, če bi bila Ada Škerl moški, namesto *Pesmi štirih* dobili *Pesmi petih*.

Sicer pa je Ada Škerl vse svoje življenje preživela umaknjeno, sprva kot učiteljica slovenščine, pozneje pa kot lektorica na radiu, kjer pa je nikoli niso sprejeli v kulturno redakcijo. Življenje je preživela odmaknjeno in se je tudi v intervjujih težko odprla neznanemu sogovorniku. Kot smo lahko slišali, obstajajo z Ade Škerl samo trije intervjuji.

P. S.: (Enega, obsežnega, avtorice *Melite Forstnerič Hajnšek*, smo objavili v sobotni prilogi Večera 30. decembra 1998.)